

Politiki un žurnālisti. Pasaules mediju ētikas pieredze.

(Ivetas Kažokas prezentācija 18.12.2020 Latvijas mediju ētikas padomes diskusijā “Mediju un politiķu attiecības: badināt nedrīkst barot”).

"Tango Passion" by Maria Rosaria Sannino/images and words is licensed under CC BY-NC-SA 2.0

"Love hate relationship between siblings, Uttarakhand, India" by sandeepachetan.com is licensed under [CC BY-NC-ND 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/)

"Dienstag Abend. Fischmarkt. Muttis Topffrisur." by [tramani_sagrens](#) is licensed under [CC BY-NC 2.0](#)

Žurnālisti politiķu uztverē (Nīderlandes piemērs)

	Politiku uztvere (cik % piekrīt)	Pašu žurnālistu uztvere (cik % piekrīt)
Mediju atspoguļojums pārāk vadās no notikumiem	81%	66%
Žurnālisti pievērš pārāk mazu uzmanību politikas saturam	80%	49%
Mediju atspoguļojums ved pie tā, ka sabiedrība neuzticas politikai	71%	35%
Žurnālisti dod priekšroku sensācijām	65%	30%
Žurnālisti par daudz interpretē	64%	25%
Žurnālisti ir pārāk ciniski	63%	22%
Žurnālisti paši grib īstenot varu	38%	8%

Politiķi žurnālistu uztverē (Nīderlandes piemērs)

	Žurnālistu uztvere (cik % piekrīt)	Pašu politiķu uztvere (cik % piekrīt)
Politiķi izmanto žurnālistus, lai nopludinātu informāciju	84%	68%
Politiķi sola vairāk, nekā spēj īstnot	67%	39%
Politiķi darīs visu, lai iegūtu mediju atspoguļojumu	61%	73%
Politiķim svarīgāk ir iegūt mediju atspoguļojumu nevis strādāt	60%	45%
Politiķi veido karjeru caur draugiem, nevis darbu	37%	23%
Politiķi nesaprot sabiedrību	15%	7%
Politiķi lielākoties rūpējas par sevi	8%	8%

Žurnālistu ētika un politiķu/žurnālistu attiecības

- Pamatā – vispārpieņemtie žurnālistikas ētikas principi (sabiedrības intereses kā noteicošais kritērijs, avotu pārbaude, profesionālā neatkarība)
- Stingrāki standarti tiem medijiem, kuri sevi pozicionē kā bezpartejiski, kā arī sabiedriskajiem medijiem (*piemēram, BBC raidījumu vadītājiem, žurnālistiem, producentiem, pētniekiem jādeklarē arī politiskie interešu konflikti – arī tādi, kuri var radīt (saprātīgu) šķietamību par to, ka tie var ietekmēt redakcionālos lēmumus*);
- Var būt īpaši stingri noteikumi vēlēšanu laikam.

Ieskats BBC svarīgākajos vēlēšanu laika noteikumos

- Prasība pēc neitralitātes un bezpartejiskuma – prasot samērīgumu, ne matemātiskas formulas;
- Īpaša uzmanība uz saturu, kur politiķi parasti nepiedalās;
- Nepasūta partiju reitingus, ļoti stingri noteikumi citu pasūtītu reitingu atspoguļošanai. Nerīko savas SMS, telefona, tiešsaistes balsojumus;
- Uzmanās ar politiķu komentāriem tad, ja citiem kandidātiem nebūs atbildes iespēju;
- Uzmanās ar komentētājiem – noskaidro, kādas intereses pārstāv, būtiskos atklājumus paziņo auditorijai;
- Vēlēšanu materiālu veidotāji nekommentē savas politiskās nostājas sociālajos tīklos.

Saistīto profesiju ētikas noteikumi saskarsmē ar žurnālistiem un politiskiem jautājumiem

- Ierēdņi – viņiem jāspēj strādāt pie jebkuras valdībās, tāpēc ierēdņiem var būt:
 - likumiski/ētiski ierobežojumi tieši komentēt partiju politiku,
 - lietot pārmērīgi partejisku retoriku (skaidrojot kādu politiku),
 - izteikt tiešu kritiku opozīcijai,
 - pakļauties politiķu aicinājumiem novirzīt valsts resursus politiķu tēla veidošanai.
- Ministru biroji, padomnieki – drīkst skaidrot politikas, vadoties no savas partijas nostājām, bet par tīri partijas lietām jautājumi būtu jāpāradresē attiecīgās partijas līderiem vai darbiniekiem.
- Ministri – viņi var būt pakļauti nosacījumam savas nozīmīgās intervijas, paziņojumus iepriekš saskaņot ar valdības vadītāju. Ministri nedrīkst izmantot ministrijas resursus un ierēdņus partijas vajadzībām.

Kā politikas žurnālisti uztver savu misiju? (1)

Table 2. Indicators of a pragmatic versus sacerdotal reporting style in coverage of national politics in Danish, German, British and Spanish broadsheet newspapers.

	Visibility of national politics	Style		
	% of stories ¹	N (news items)	Conflict frame ² (%)	Game frame ² (%)
Denmark				
<i>Politiken</i>	16	82	65	27
<i>Jyllands Posten</i>	32	59	54	27
Germany				
<i>Süddeutsche Zeitung</i>	22	141	72	26
<i>Frankfurter Allgemeine zeitung</i>	27	173	64	25
UK				
<i>The Guardian</i>	29	75	51	20
<i>The Daily Telegraph</i>	27	80	49	24
Spain				
<i>El País</i>	34	144	25	9
<i>ABC</i>	63	147	36	5

Note: ¹Percentage of stories on front page (for 14 newspaper issues). ²Percentage of news items which use conflict or game framing.

Kā politikas žurnālisti uztver savu misiju? (2)

Table 5. Coverage of scandals and the private life of politicians in Danish, German, British and Spanish broadsheet newspapers.

	N	Scandals ¹ (%)	Private life ¹ (%)
Denmark			
<i>Politiken</i>	82	7	2
<i>Jyllands Posten</i>	59	15	5
Germany			
<i>Süddeutsche Zeitung</i>	141	4	3
<i>Frankfurter Allgemeine Zeitung</i>	173	0	1
UK			
<i>The Guardian</i>	75	9	11
<i>The Daily Telegraph</i>	80	9	11
Spain			
<i>El País</i>	144	1	0
<i>ABC</i>	147	1	1

Note: ¹Percentage of news items which cover scandals or the private life of politicians.

Sabiedrību atšķirības (politico.eu 2019.gada apkopojums)

Valsts / organizācija	Prakse
ES institūcijas	Anonimitātes kultūra ārpus oficiālajām preses konferencēm.
Vācija	Unter 1, Unter 2, Unter 3. Citātu saskaņošana.
Zviedrija	Gandrīz viss ar savu vārdu. Paraža – saskaņot citātus.
Itālija	Daudz anonīmas informācijas. Radoši pārstāsti noformēti kā citāti.
Polija	Tiesības uz citātu pārbaudi pirms publicēšanas. Praksē tas var nozīmēt pilnīgu jēgas pārrakstīšanu.
Francija	Lielākoties anonimitātes kultūra. Paraža – saskaņot citātus.
ASV	Daudz anonīmu avotu, bet žurnālisti cenšas šos avotus raksturot, lai auditorija saprastu, kādēļ viņiem var uzticēties.

Sabiedrību atšķirības (Vācija vs Francija attiecībā uz off-the-record)

	Vācija	Francija
“Ārpus ierakstam” reglamentācija	Ļoti standartizēta Unter 1 – vispārējai lietošanai (preses konferences); Unter 2 – drīkst izmantot bez atsauces uz avotu; Unter 3 – konfidenciāla fona informācija, lai būtu labāka izpratne par kontekstu (brīfinģi, kanclera līdzmašīnas sarunas, utt.)	Plūstoša un kontekstuāla, ļoti reti Unter 3 Vācijas izpratnē.
Sankcija par pārkāpumiem	Žurnālistu citi kolēģi var izslēgt no sava loka (iespējas apmeklēt Bundespressekonzferenz).	Politikis būs dusmīgs uz attiecīgo žurnālistu un mediju.

Politiku un žurnālistu attiecība spektrs

“profesionāli viņu attiecības dažkārt ir simbiotiskas, dažkārt parazitiskas, dažkārt sikofantiskas (glaimos balstītas) – bet sabiedrībai vislabāk ir tad, ja tām ir pretnostatījuma raksturs (adversarial).”

ABC News Radio politikas reportieris Marius Bensons

Sabiedrību atšķirības: neformālās attiecības starp politiķiem un žurnālistiem

Table 2: Characteristics of Intimate Relationship between MPs and Political Journalists (in percent).

	Belgium		Norway		Sweden	
	MP	Journalist	MP	Journalist	MP	Journalist
How often do they have lunch with members of the other group?						
Daily	0	0	1	1	0	0
Weekly	3	15	15	10	1	1
Seldom	72	65	55	47	36	32
Never	25	20	30	42	62	68
MPs: How often do you ask journalists for advice about your work? Journalists: How often do politicians ask your advice for their job?						
Often	1	3	0	0	1	1
Sometimes	17	22	10	14	5	4
Seldom	33	29	42	30	25	15
Never	49	46	48	57	69	80
Do they consider any member of the other group as friends?						
Yes	34	22	43	26	43	12
Do they give their personal mobile phone number to members of the other group?						
Yes	94	81	99	93	85	53
Lowest N	169	137	74	158	143	114

Neviennozīmīgais jautājums: tranzīts starp politisko žurnālistiku un politisko PR

Politikas
žurnālistika

Politiķu
sabiedriskās
attiecības

Politikas
žurnālistika

Politiķu
sabiedriskās
attiecības

Neviennozīmīgais jautājums: mediju politiskā ietekme

2011.-2012.gada Levesona izpēte par britu preses kultūru, praksi un ētiku (pēc telefonu sarunu noklausīšanās skandāla):

- Attiecības starp medijiem (to īpašniekiem un žurnālistiem) bija pārāk ciešas;
- Politikā nespēja šīs attiecības veidot caurskatāmi un atbildīgi;
- Mediji caur ciešām attiecībām ar politiķiem izlobēja to, ka principā to atbildības un darba nosacījumi (koncentrēšanās noteikumi, atbildīguma kontrole) palika bez regulējuma.
- Rekomendācijas: daudz lielāka atklātība par politiķu un mediju kontaktiem, kā arī mediju darbības regulējums.

Galvenās atziņas

1. Politikū un žurnālistu attiecības ir maz regulēta joma – uz to reti kad attiecas kas vairāk, kā tikai vispārējie žurnālistikas standarti;
2. Tādēļ dažādās sabiedrībās ierastās attiecības starp žurnālistiem un politiķiem būs atšķirīgas, paražās balstītas. Tām būs atšķirīga (ne)formalitātes pakāpe, dažāda attieksme pret anonīmas informācijas izplatīšanu, dažāda politiķu kontroles pakāpe pār saviem citātiem, dažādi vērtējumi migrācijai starp šīm profesijām.
3. Ideālā gadījumā politikas žurnālists un politiķis nav ne draugi, ne ienaidnieki, bet starp viņiem pastāv konstruktīva spriedze!

Tā tam arī
jābūt!

